



NELLI vie tiedonlähteille

Elektroninen aineisto muodostaa tänä päivänä tärkeän osan yliopistokirjastojen tarjonnasta. Erilaisten e-aineistojen, kuten tietokantojen, hakuteosten, e-lehtien sekä e-kirjojen tarjonta ja käyttö ovat kasvaneet viime vuosina jatkuvasti. Vuoden 2005 tammikuusta lähtien Jyväskylän yliopiston kirjaston tarjoamat sähköiset aineistot ovat olleet käytössä NELLI-tiedonhakuportaalin (www.nelliportaali.fi) kautta. Maksulliset aineistot muodostavat NELLIn selkärangan, mutta portaalin kautta löytyy myös ilmaisaineistoa, mm. lukuisia open access -lehtiä.

NELLIn edeltäjänä toimi JYKe-tietokanta. Sen ylläpitoa jatkettiin vuoden 2005 loppuun asti, jolloin palvelun sisältö kutistui huomattavasti. Vain kotimaiset lehdet, EU-julkaisut ja pieni joukko ulkomaisia lehtiä löytyvät edelleen JYKen kautta. Laajemmasta ylläpidosta luovuttiin, koska kahden päällekkäisen järjestelmän ylläpito koettiin turhaksi ja olisi vienyt liikaa voimavaroja.

NELLI on JYKeä laajempi ja monipuolisempi järjestelmä. JYKe tarjosi käyttäjille linkit, joiden kautta saattoi edetä esimerkiksi tietokantoihin tai e-lehtiin. NELLIssä on sama ominaisuus. Aineistonvalinnan kautta löytyvät linkit tietokantoihin, hakuteoksiin ja vastaaviin aineistoihin. Lehtivalinnan kautta pääsee kokotekstilehtiin. Mutta tämän lisäksi osa NELLIn aineistoista on monihaun piirissä, jolloin voi yhdellä kertaa tehdä tiedonhakuja useasta tietokannasta. Käyttäjä voi kohdistaa hakunsa joko valmiiksi koottuihin ryhmiin (Pikahaku) tai valita vapaammin hakuun käypä aineistoja (Monihaku).

Onko NELLI liiankin monipuolinen?

Hieman kärjistäen voi sanoa, että monipuolisuus on samalla NELLIn ongelma. Kun käyttäjä avaa portaalin ensimmäistä kertaa, monet vaihtoehdot voivat aiheuttaa hämmennystä. Mitä kautta lähteä eteenpäin? Pikahaku kuulostaa nimen perusteella nopealta ja houkuttelevalta, mutta ei ole aina paras vaihtoehto. Heti NELLIn etusivulle on pyritty laittamaan napakat ohjeet siitä, mitä kukin toiminto käytännössä tarkoittaa. Lisäksi etusivulta löytyy linkkejä laajempiin ohjeisiin.

Moni käyttäjä on alkuvaiheessa helposti ymmällään ja kokonaiskuvaa portaalin käytöstä on hankala saada. Tätä ongelmaa ei pysty aina ohjeillakaan poistamaan. Käyttäjät eivät useinkaan malta lukea pitkiä ohjeita, mutta toisaalta monikäyttöisen portaalin toimintaa on vaikea tiivistää lyhyesti. Ensiapua ongelmatilanteissa saa pääkirjaston tietopalvelun neuvontapisteestä. Kirjastossa järjestetään myös koulutustilaisuuksia. Esimerkiksi tänä keväänä (2006) on järjestetty viisi avointa koulutusta, jotka ovat keränneet hyvin väkeä. Lisäksi NELLiä esitellään muissa kirjaston järjestämissä koulutuksissa, kuten tieteenalakohtaisilla graduklinikoilla.

Aineistojen etäkäyttö

Elektronisten aineistojen etäkäyttö herättää usein kysymyksiä. Jyväskylän yliopiston verkkoon kytketyiltä koneilta on käyttöoikeus kaikkiin NELLIn aineistoihin eikä erillistä kirjautumista tai käyttäjätunnusta tarvita, kun taas verkon ulkopuolelta pääsee vain ilmaisaineistoihin. Yliopiston verkkoa on kuitenkin mahdollista etäkäyttää. Linkki atk-keskuksen laittamaan [etäkäyttöohjeeseen](#) löytyy heti NELLIn aloitussivulta. Paras taho auttamaan etäkäyttöön liittyvissä pulmissa on juuri yliopiston Atk-keskus. Kirjasto hankkii ja tarjoaa e-aineistot käyttöön, mutta Atk-keskus huolehtii verkon toimivuudesta ja sitä kautta myös etäyhteyksistä.

Eläväiset e-lehdet

Ensimmäisen elinvuotensa aikana NELLI on toiminut varsin vakaasti. Muutaman kerran portaali on kaatunut, mutta saatu pikaisesti toimintakuntoon. Sitä vastoin yhteyshäiriöitä esiintyy enemmän. Mm. linkit elektronisiin lehtiin tai lehtiartikkeleihin eivät aina toimi. Suureen lehtimäärään (yli 10 000 lehteä) mahtuu monenlaista ongelmaa. Esimerkiksi viestinkulku kirjaston, välittäjien ja suurten ulkomaisten

kustantajien välillä vaatii aina oman aikansa: monesti käy niin, että kustantaja ei avaa ajoissa meille pääsyä lehteen, vaikka meillä olisi siihen käyttöoikeus.

Lehtimaailma on myös kovin elävää. Uusia lehtiä syntyy, vanhoja lakkautetaan, lehti voi vaihtaa kustantajaa tai lehtipalvelua, jonka kautta e-lehdet ovat käytössä. Päivitykset eivät pysy täysin ajan tasalla tässä menossa. Kuitenkin NELLIn aikana lehtien ylläpitotyö on helpottunut ja linkit toimivat varmemmin kuin vanhassa järjestelmässämme. Tämä on erityisesti OpenURL-tekniikan ansiota. Toisin kuin perinteinen URL-osoite, OpenURL ei vanhene, jos haetun dokumentin paikka muuttuu. Osoitteita ei myöskään tarvitse päivittää käsipelillä.

Monta NELLIä

NELLI-portaali on kansallinen järjestelmä, joka on Jyväskylän yliopiston lisäksi käytössä useissa muissa yliopistoissa. Vähitellen portaalia ovat ottamassa käyttöön myös ammattikorkeakoulujen kirjastot ja yleiset kirjastot. Kirjastojen keskinäinen yhteistyö on ollut suureksi avuksi sekä portaalin sisäänajovaiheessa että myöhemmin. Hankkeen vetovastuu on Helsingin yliopiston kirjastolla/ Kansalliskirjastolla, jonka alaisuudessa toimii NELLI-toimisto. Toimiston työntekijät huolehtivat osittain NELLIn toimivuudesta, osa työstä tehdään paikallisella tasolla.

Koska NELLI on käytössä eri kirjastoissa, voi samalla osoitteella päätyä eri portaaleihin. Jos Jyväskylän yliopiston verkossa valitsee osoitteen www.nelliportaali.fi, päätyy Jyväskylän NELLIn. Vastaavasti Helsingin yliopiston verkossa aukeaa Helsingin NELLI. Mikäli kone ei ole yliopistojen verkossa, käyttäjä päätyy listaan, josta voi valita haluamansa kirjaston. Kannattaa kuitenkin muistaa, että verkon ulkopuolelta pääsee vain ilmaisaineistoihin. Ne, kuten myös maksulliset aineistot, ovat erilaisia eri portaaleissa. Järjestelmä on siis kaikkialla sama, mutta sisältö eri.

Kehitystyötä

Seuraava tavoitteemme on kehittää NELLIn lehtivalintaa siten, että lehtiä pystyisi hakemaan myös aihealueen perusteella. Tämä ominaisuus oli JYKessä ja sitä on kaivattu myös NELLIn. Aiheenmukainen lehtihaku tulee käyttöön viimeistään syksyllä 2006.

Toinen kehitysidea liittyy personoituihin palveluihin eli ns. OmaNELLIn käyttöön. OmaNELLIn asiakas voi vaikkapa koota omat suosikkietokantansa pikahakuryhmäksi tai tallentaa viitteitä omiin kansioihinsa. Tämä edellyttää kuitenkin, että käyttäjä voi kirjautua NELLIn omilla tunnuksillaan. Kirjautuminen ei ole kuitenkaan meillä vielä mahdollista, koska käyttäjähallinta yliopiston tasolla vaatii vielä kehitystyötä.

Aineistojen osalta NELLI kehittyy jatkuvasti. Pikkuhiljaa saamme uusia tietokantoja mukaan monihakuun. Aineistojen määrä tulee myös kasvamaan, tosin ei ole järkevää paisuttaa järjestelmää turhan suureksi. Ilmaisaineistojen suhteen on hyvä suorittaa valikointia ja tarjota sellaista, mistä uskotaan olevan hyötyä käyttäjille.

Koska NELLI on tehty käyttöä varten, käyttäjien kommentit ja toiveet sekä aineistoista että itse järjestelmästä ovat tervetulleita! Osa muutoksista ja parannuksista pystytään toteuttamaan paikallisella tasolla. Muiden toiveiden toteuttamisessa voimme pyytää apua kansalliselta NELLI-toimistolta tai järjestelmätoimittajalta.

NELLI-portaali: www.nelliportaali.fi

Opastus NELLIn käyttöön ja palautteen vastaanotto:
Kirjaston tietopalvelun neuvontapiste
puh. 260 3432 tai
sähköposti: jykneuvonta@library.jyu.fi

Kirjaston koulutuskalenteri: <http://kirjasto.jyu.fi/palvelut/koulutus>

Annikki Järvinen
informaatikko